

DE ROOIE ROEPTOETER

JAARGANG 3, N° 2, AUGUSTUS 1985

De Rooie Roeptoeter is een afhankelijke, onregelmatig verschijnende actiekrant voor Oisterwijk. De RRT beoogt een bindend element te zijn voor mensen in strijd voor een leefbaar bestaan en is een spreekbuis voor allen die door het kapitalisme en andere vormen van onderdrukking en uitbuiting wonddood worden gemaakt. De RRT belicht vanuit een linkse optiek politieke en culturele ontwikkelingen in Oisterwijk en geeft bekendheid aan publicaties en manifestaties van CPN-PPR-PSP en sociale bewegingen die opkomen voor een veilige en rechtvaardige maatschappij. Een steunabonnement kost f 5,- per jaargang (buiten Oisterwijk f 10,-) te voldoen op gironummer 5264985 t.n.v. werkgroep CPN-PPR-PSP te Oisterwijk. Je krijgt dan 6 keer dit schitterende blad bezorgd (als alles meezit tenminste).

Redactiecollectief De Rooie Roeptoeter
Postbus 340 5060 AH Oisterwijk

COLOFON

EEN BOEKJE OPEN OVER ...

ACHTERLIJKHEID

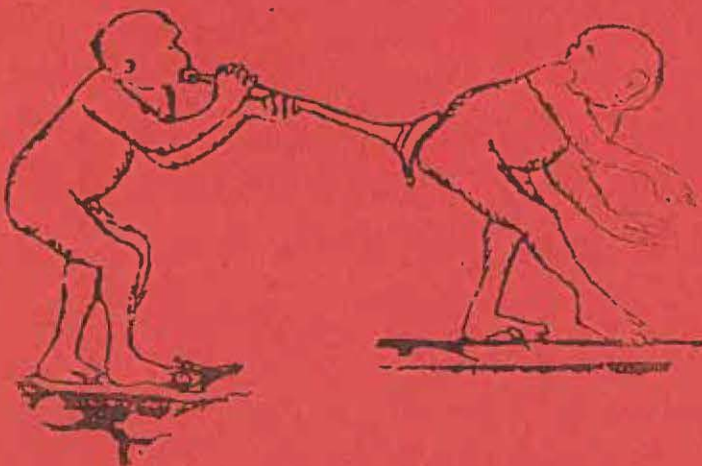
VAN HET REDACTIE-COLLECTIEF

Een boekje open over achterlijkheid in Oisterwijk. Wat kwamen we zoal tegen tijdens onze zomerse speurtocht in deze parel van Brabant? Achterlijke vermaak bij Jongeren- en Trappaf, bijvoorbeeld. Een verjaardagsfeestje van het Staalbergven deed ons terugdenken aan een achterlijke zedelijkheidsoffensief in de jaren twintig en dertig. Boekhandelaar Koos Olijerhoek verwacht zeker dat het Oisterwijkse publiek achterlijk genoeg is om een in de ramsj gegooid boek voor een herdruk aan te zien. De Oisterwijkse sociale dienst laat zich niet van zijn beste kant zien door een achterlijk boekje over zwartwerken, met aapjes als uitkeringsgerechtigden, bij haar voorlichtingsmateriaal te leggen. Bovendien ook nog een niet zo snugger gemeentelijk beleid op het gebied van monumentenzorg.

Maar we bespeurden ook slimme activiteiten in Oisterwijk, alleen waren deze initiatieven niet van overheidszijde. Zoals anti-apartheidsactiviteiten in juni, met onder meer een succesvolle collecte. En de voorbereidingen voor een boek over socialisme in Oisterwijk voor de Tweede Wereldoorlog. En over elan gesproken: steeds meer mensen gaan de RRT lezen!

INHOUD

- pag. 1 Culturele manifestatie tegen apartheid;
De tietten van Trappaf;
- pag. 2 Gemengd zwemmen in Oisterwijk was taboe;
- pag. 4 Uitgeperst: In de ramsj
- pag. 5 Een boekje open over...de sociale dienst
- pag. 6 Socialisten in Oisterwijk
- pag. 7 De raadsels rond de oprichting der SDAP-Oisterwijk
- pag. 9 De roeien roepen: monumentenzorg
- pag. 11 Big Brother en de terugtrekkende overheid
- pag. 11 Literatuurtips

IK NEEM EEN STEUN ABONNEMENT OP DE ROOIE ROEPTOETER. VOOR EEN GEHELE JAARGANG VAN 6 N^o BETAAL IK EEN MINIMUM BEDRAG VAN f 5,-. OP GIRON^o. 526 4985

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE _____

HANDTEKENING _____

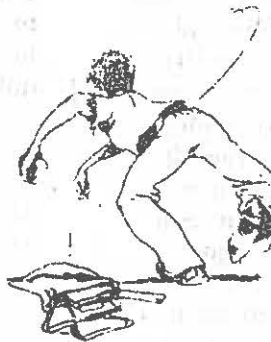
REDAKTIE COLLECTIEF "DE ROOIE ROEPTOETER"

POSTBUS 340 5060 AH OISTERWIJK

CULTURELE MANIFESTATIE TEGEN APARTHEID?

Net voor de zomer organiseerde het Oisterwijkse Breed Platform Tegen Apartheid (BOTA) een drietal activiteiten. In samenwerking met de bibliotheek kwam er een anti-apartheidstentoonstelling die geopend werd door Rosalinde Blondé, lid van het vrouwencomité van de SWAPO. Een bus werd gecharterd voor de grote demonstratie in Amsterdam op 11 juni, en in het dorp werd er gecollecteerd onder het genot van strijdmuziek van Fanfare De Erfenis uit Tilburg.

De busreis naar de nationale anti-apartheidsmanifestatie in Amsterdam leverde een wat tegenvallende aantal deelnemers uit Oisterwijk op. De manifestatie zelf was echter met 50.000 bezoekers zeer geslaagd. Het landelijk BOTA-comité stuurde een verzoek ter ondersteuning van de manifestatie aan alle gemeentebesturen en gemeenteraden. De brief van BOTA bleef in Oisterwijk echter zolang in de ambtelijke molen steken dat behandeling door de raad niet plaats kon vinden. Het is te betreuren dat de gemeenteraadsfracties, en in het bijzonder de PvdA, niet actiever zijn opgetreden om deze brief alsnog op de lijst van ingekomen stukken te krijgen. De brief is uiteindelijk wel door B&W behandeld. B&W verklaarde op zich niet onsympathiek tegenover anti-apartheidsacties te staan, maar zij vond optreden in deze in eerste instantie een zaak van de landelijke overheid. Jammer, een actief gemeentelijk anti-apartheidsbeleid zal hier voorlopig dus, als het aan B&W ligt, niet van de grond komen. Verheugend daarentegen is het feit dat de oproep van BOTA-Oisterwijk voor ondersteuning van de plaatselijke acties bijval kreeg van PvdA, CPN en Progressief Oisterwijk. Ook het CDA en de Fractie Oostrom reageerden niet geheel afwijzend, hoewel zij de actie uiteindelijk niet ondersteunden.

JUST ANOTHER BRICK IN THE WALL

De collecte voor het ANC werd wederom een groot succes. Met ondersteuning van de Fanfare De Erfenis werd in Oisterwijk f850,- opgehaald. De stand in het dorp, (opgezet door de altijd behulpzame kinderboerderij beheerder Berrie Kardol en gestut door fruitkisten van Cees van der Jagt, "the times they are a-changin'"), bood informatie over het ANC en Frontlijnproducten te koop aan. BOTA-Oisterwijk heeft de acties inmiddels geëvalueerd en het plan opgevat om als vervolg hierop een culturele manifestatie (muziek of poëzie) te organiseren in het teken van anti-apartheid. Voor het zover is zijn er veel mensen en ideeën nodig. Wie mee wil helpen kan contact opnemen met BOTA-Oisterwijk, Reevliet 3. tel. 15901.

DE TIETEN VAN TRAPPAF

"Lachen, gieren en brullen" in Trappaf, "Wij zorgen voor de dames...jullie als publiek zorgen voor de juiste sfeer." Jongeren-organisatie Trappaf kondigde op deze manier een Miss Wet T-Shirt verkiezing aan voor 6 augustus. Meiden worden met een T-shirt aan onder de douche geplaatst en het publiek mag daarna oordelen welk meisje de mooiste of grootste borsten heeft. Trappaf bevestigt hiermee het bestaande vooroordeel dat meisjes in de discotheek er louter zijn als 'ingrediënten' voor een gezellig a-

vondje uit voor jongens. Meer in het algemeen zien we bedenkelijke ontwikkelingen in de discotheek-wereld. Steeds meer Miss-verkiezingen (met liefst zoveel mogelijk bloot) vinden er plaats. Meisjes worden gelokt met vooruitzichten op een rol in de wereld van de glamour en foto-modellen maar zijn na hun optreden slechts enkele consumptiebonnen rijker. Voor het organisatiebureau zijn zij goedkope medewerksters, voor de discotheek-eigenaar brengen zij publiek binnen en vergroten daarmee de omzet. Triest, dat de activiteiten van Trappaf tot zo'n laag peil zijn gezonken.

GEMENGD ZWEMMEN IN OISTERWIJK WAS TABOE

Enige tijd geleden herdachten het Staalbergven en de gemeente Oisterwijk het feit dat 80 jaar geleden in Oisterwijk werd gestart met een openbare zweminrichting. In het verleden hebben de zwemclub en de overheid niet altijd even goed kunnen samenwerken. Het kwam zelfs tot een verbod om te zwemmen in het Staalbergven. Fatsoensrakers roerden zich in 1934; een comité van actie, waarin katholieken, middenstanders en een fascist zich verenigden begon een kruistocht tegen het gemengd zwemmen en het o zo onzedelijke zonnebaden.

BURGEMEESTER: "HET IS WEER ZOO'N ZOOTJE ALS VROEGER"

In 1909 verhuurde Ribbius Pelletier het Staalbergvan aan de Oisterwijkse Bad en Zwem Vereniging (O.B.Z.V.). De Oisterwijkse gemeente vaardigde een zwemverbod uit, dat op grote schaal genegeerd werd. Een proefproces stelde de OBZV in het gelijk. Ribbius Pelletier had intussen aan Natuurmonumenten een optie verleend tot aankoop van zijn grondbezit voor 500.000 gulden. De gemeente wilde hieraan 20.000 gulden bijdragen op voorwaarde dat zij enige stukken terrein kon huren, waaronder het Staalbergven. De transactie vond plaats, maar in zijn testament had Ribbius Pelletier bepaald dat wie ook de exploitatie van het Staalbergvan ter hand zou nemen er vier uur per dag gelegenheid moest zijn voor gemengd zwemmen. De gemeente kon op basis van testament en rechterlijke uitspraken gemengd zwemmen dus niet verbieden. In 1931 werd het Staalbergven onderverhuurd aan de OBZV. Als voorwaarde stelde de gemeente hierbij dat het zonnebaden gescheiden zou geschieden. Niemand mocht bovendien op de steigers blijven staan of gaan zitten. Een raadscommissie van toezicht werd in het leven geroepen. De commissie, waarin de katholieken de meerderheid hadden, kon geen klachten ontdekken.

"Een ellendigen invloed"

Met name burgemeester Verwiel kon zich moeilijk neerleggen bij de bestaande toestand. Het beviel hem niet dat allerlei vreemdelingen Oisterwijk en haar vennen aandeden en dan de katholieke waarden en normen aan hun laars laptten. De zwemvereniging OBZV was de katholieke elite en geestelijkheid al heel lang een doorn in het oog. Jurriaan Zoetmulder, een katholiek en president van Asterius, had de statuten voor de neutrale zwemvereniging opgesteld die, volgens een rapport van kapelaan Litjens aan de bisschop, "een ellendigen invloed op ons roomschen uitoefent met den zedelijken minderwaardigen dr. Bloemink als president en een socialist als badmeester." Dokter Bloem-

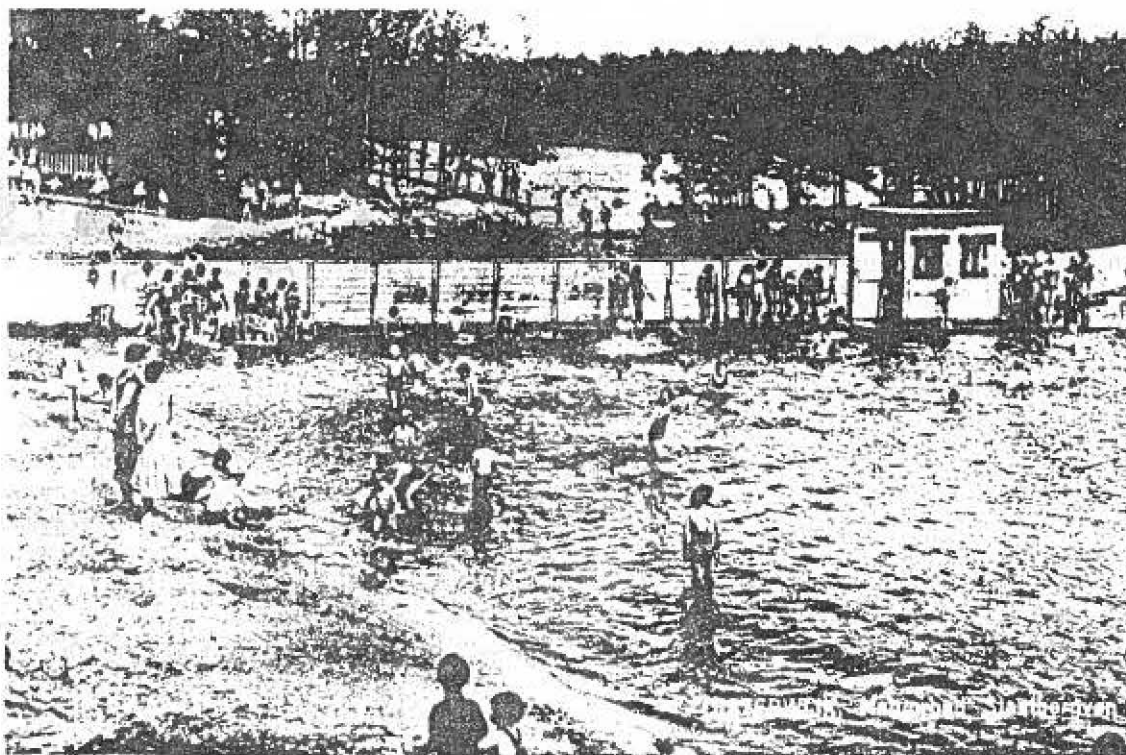
ink was met zijn onorthodoxe opvattingen over geneeskunde en als protestant een buitenbeentje tussen roomse plattelandsdokters als Desain en Schröder. Bloemink zette zich zeer in voor het Staalbergven en leerde er menigeen zwemmen. Litjens schreef zijn aanval op Zoetmulder en Bloemink in 1921. Toen de Amsterdamse leerfabriek in 1928 haar zetel in Oisterwijk vestigde, ging er van deze grootindustrie een nieuwe bedreiging uit naar de katholieke elite. De klerken van de lederfabriek kwamen uit Amsterdam en waren wel wat meer gewend dan de gemiddelde Oisterwijker. De leerfabriek zette haar eigen bibliotheek op omdat De Kunstkring niet voldeed. De witte-boordwerkers van de fabriek kregen bestuursfuncties in onder andere de neutrale zwemvereniging. Verwiel weet hieraan uiteindelijk het verhaal der goede zeden in de gemeente. Hij liet zich ontvallen het "net zoo'n zootje als vroeger" te vinden. Verwiel ging er daarom hoogst persoonlijk een stokje voor steken.

Comité van Actie

De gemeentelijke commissie van toezicht mocht dan niets kunnen ontdekken, het spoorwerk van B&W rondom het Staalbergven in 1934 leverde wel wat op. Men had bemerkt dat midden in het bad een man en een vrouw zich tegelijkertijd op een houten steiger bevonden. Dat was in strijd met het verbod op gemengd zonnebaden. B&W vaardigde een verbod uit op zwemmen; en op 5 februari 1934 trok de gemeenteraad de zwemvergunning van OBZV officieel in.

OBZV had nu geen badgelegenheid meer voor de leden. Rondom het Staalbergven werden bordjes geplaatst met 'Verboden toegang', maar OBZV verkocht wel 6000 wandelkaarten. Het verbod werd, aldus Verwiel, weer omzeild.

Een gedeelte van de kas van OBZV wilde het bestuur aanwenden voor het organiseren van een feest. Verwiel weigerde echter de balpermissie omdat hij de "vereening niet sympathiek vond". De zwemclub week uit naar

Er was een dames- en een herenkant... Er was een scherpe scheiding

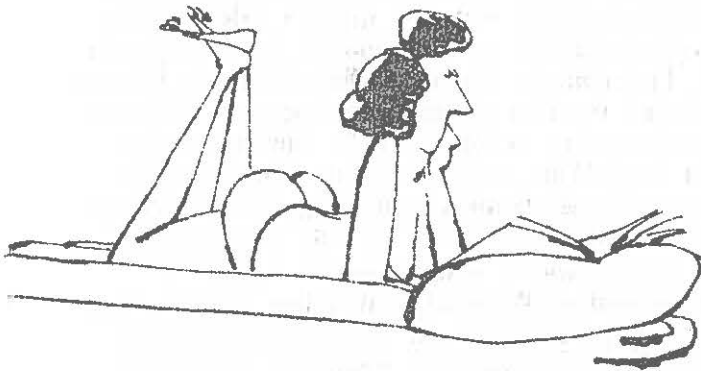
Tilburg, waar de schouwburg werd gehoord. Verwiel nam daarop diens collega Vonk de Veth van Tilburg in de arm. Resultaat: ook in Tilburg werd balpermissie geweigerd, deze keer omdat er 'missie' in Tilburg gehouden werd. Vreemd genoeg hadden katholiekeverenigingen in Tilburg voor diezelfde avond wel balpermissie gekregen. De pastoors van Oisterwijk, J. van der Meijden en J. van de Weerden, lieten het Kerkklokje van 11 februari 1934 openen met een waarschuwing aan de katholieke leden van de zwemvereniging om vooral niet naar Tilburg te gaan voor de feestavond, "terwille van de H.Missie die daar gegeven wordt".

Intussen begon ook de Oisterwijkse middenstand zich zorgen te maken. Dat OBZV een feest in een andere plaats wilde organiseren was voor de middenstand onaanvaardbaar. Een handtekening actie onder de leden van ONZV volgde. Een tiental tekende de lijst, waarin om een buitengewone ledenvergadering werd verzocht. Naderhand werd aan de petitie toegevoegd dat er een openbare protestvergadering zou worden gehouden indien aan het verzoek geen gevolg werd gegeven. Eén der adressanten, J. van de Wiel, trok zich daarom terug uit het Comité van Actie, dat daarna werd aangevoerd door Fassaert, die 'toevallig' ook voorzitter van de middenstandsbond was. Vreemd genoeg had deze bond nooit be-

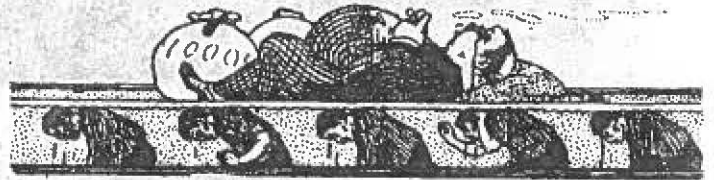
zwaar gemaakt tegen de uitgaven van het katholieke kerkkoor buiten Oisterwijk. Het koor besteedde haar geld voor feestelijke activiteiten niet bij de Oisterwijkse horeca maar aan uitstapjes naar Duitsland. Zingen kon in de bierkelders van het Derde Rijk immers ook.

De protestvergadering van het Comité van Actie werd doorgedrukt Op 9 februari puilden de zaal van Van Opstal (Het Wapen van Oisterwijk) uit. Fassaert zat voor, en het lid van de Algemene Nederlandse Fascistenbond in Oisterwijk, jonkheer de Kuijper, was de eerste vraagsteller. Zijn informatief bedoelde vragen werden aanvankelijk door niemand beantwoord, waarop De Kuijper riep: "Waar blijven ze nou de opscheppers, die altijd zoo'n groote smoel hebben?" Burgemeester Verwiel kreeg het woord. Hij merkte op dat OBZV al lang in strijd met de katholieke waarden handelde (ondanks het feit dat nog altijd twee van de vijf bestuursleden katholiek waren). Verwiel ontving applaus, de daarna aan het woord komende B.de Bruin, voorzitter van OBZV echter ook. De Nieuwe Tilburgsche Courant merkte op dat het applaus van dezelfde mensen afkomstig was. Blijkbaar waren er dus ook mensen er op uit de vergadering zo rumoerig mogelijk te laten verlopen. De Bruin wees er in zijn antwoord op dat B&W onterecht sprak van gemengd zonnebaden. De voorgelegde gevallen betroffen een man en een vrouw die keken naar het uitzetten

van lijnen voor waterpolo en een geval waarin een man zijn vrouw op het 'dames-eiland' ging vragen om wat crème ter bescherming van zijn kale hoofd. Aan Fassaert deelde De Bruin mee dat de OBZV voor haar leden in niet voor de middenstand hoeft op te komen. Fassaert las daarop een motie van afkeuring voor gericht tegen het bestuur van de OBZV. De motie was ondertekend door het RK Iekenapostolaat, de RK Boerenbond, de RK Jonge Boerenstand, de RK Werkliedenbond, de RK Jonge Werkman, de RK Tuinbouwvereniging, de RK Kruisverbond, Katholieke Jeugdcentrale, de RK Bond voor Groote Gezinnen, de RK Middenstandsvereniging en de VVO. De koppen werden geeist van het OBZV bestuur: voorzitter B. de Bruin, secretaris C. Horvers en penningmeester L. Moerman. De katholieke elite toonde in 1934 nogmaals demonstratief dat iedereen die zich niet volledig wenste te onderwerpen kapot gemaakt kon worden. De oppositie van SDAP'er Visser in de gemeenteraad was bij voorbaat kansloos. Fassaert, de katholieken Desain, De Jong en Mols en de Verviers-aanhanger Ch. Graff wilden gemengd zwemmen nu definitief uit Oisterwijk weren. De Jong verklaarde de 'heidense moraal' van de zwemclub te verfoeien. Het SDAP dagblad Het Volk verzuchtte: "En de zwemsters en zwemmers kunnen zich een tobbe aanschaffen."

Tekening Len Munnik

UIT GEPERST

IN DE RAMSJ

Met veel trompettengeschal kwam eind vorig jaar het boek 'Oisterwijk, meer dan vennen' uit. Inderdaad meer dan vennen: complete advertentie-achtige pagina's over Keukenpartners en de Meubelfabriek Oisterwijk. De oplage werd hoog opgevoerd want het aantal voor-intekeningen zou groot zijn. De voor-intekenaars bleken vooral de geportretteerde bedrijven te zijn, die het boek als een goede reclamefolder beschouwden. De verkoop van het boek liet ogenschijnlijk te wensen over: grote stapels boeken bevonden zich in de boekhandel en bij diverse redacteuren. De gemeente Oisterwijk deed haar best om de Oisterwijkse middenstanders, de drukker Van den Boogaard en boekhandelaar Olijerhoek, van hun voorraad af te helpen. Het boek werd te pas en te onpas aangeboden door het gemeentebestuur aan bedrijven als de Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant. Maar toch, de stapels bleven. Wie schetste dan ook onze verbazing plots te mogen lezen dat het boek uitverkocht was en er wegens grote belangstelling een 'herdruk' zou volgen voor een gereduceerde prijs. Toen die 'herdruk' gereed was spoedde de RRT zich naar de boekhandel. Zoals verwacht was nergens in het boek te ontdekken dat het een tweede druk betrof, als jaar van uitgave stond zelfs nog 1987 vermeld. De 'herdruk' was identiek aan het oude slecht verkoopbare boek, ook de grote misser (het niet vermelden van Piet Jacobs als redacteur) werd niet ongedaan gemaakt. En, de stapels bleven. We kunnen maar één conclusie trekken. Het, naar wij vernamen onder de dictatoriale leiding van Van den Boogaard (die complete teksten herschreef en zelfs bijgeleverde foto's verving) geschreven boek is niet aangeslagen bij de Oisterwijkse bevolking. En wat doe je dan: je verlaagt de prijs en gooit het boek in de uitverkoop. Zoiets kan noodzakelijk zijn, maar waarom geeft je het dan niet eerlijk toe in plaats van de Oisterwijkse consumenten zo te bedriegen?

EEN BOEKJE OPEN OVER...DE SOCIALE DIENST

Werklozen zijn lui, arbeidsschuw, a-sociaal en belazeren de zaak. Een mening die helaas op menig verjaardagsfeestje te horen is en niet alleen daar. Om die publieke vooroordelen nog wat meer te bevestigen dacht het Ministerie van Sociale Zaken er goed aan te doen een brochure uit te geven onder de titel "Een boekje open over...FRAUDE". De voorpagina van die brochure beeldt drie fraudeurs als apen af, een klussende uitkeringsgerechtigde werd voorzien van duivelshoortjes op het hoofd.

De Voedingsbond FNV reageerde woedend. Bij veel sociale diensten in het land verdween de tendentieuze brochure in de papier-vernietiger. In de grote steden wordt de folder niet gebruikt en een aantal sociale diensten heeft de folder

terugstuurd (Barneveld, Den Helder en Bussum). Zoniet Oisterwijk, de sociale dienst (die hier bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1986 zoveel kritiek had op Progressief Oisterwijk vanwege een manifest over het beleid van de dienst) heeft de beschamende folder keurig opgenomen bij haar voorlichtingsmateriaal. De dienst bevestigt hiermee bestaande vooroordelen en draagt bij tot een klimaat waarin de roep op bezuiniging op de uitkeringen (die van jongeren wordt op 1 januari met maar liefst 300 gulden verlaagd) aan kracht wint.

Gelukkig is er in Oisterwijk de RRT nog, die het 'vies vodje' (zoals de Voedingsbond de brochure omschrijft) uit de sociale dienst heeft verwijderd.

Ouderwets katholieke symbolen worden van stal gehaald om uitkeringsgerechtigden op hun plichten te wijzen. Sommige dingen veranderen in Oisterwijk maar héél langzaam!

SOCIALISTEN IN OISTERWIJK

Na het succesvolle boek 'De Huifkar' is de Werkgroep Integrale Geschiedschrijving Oisterwijk (WIGO) druk bezig onderzoek te verrichten naar socialisme in Oisterwijk. De werkgroep, bestaande uit Ad van den Oord, Siebe Thissen en Jacqueline de Vries, wil geen gedenkboek schrijven, maar tracht de handelingen en ideeën van Oisterwijkse socialisten te plaatsen tegen de achtergrond van de katholieke hegemonie op politiek en cultureel gebied. De geschiedenis van de katholieke elite en arbeidersbeweging zal in het boek dan ook veel aandacht krijgen. De RRT had een kort gesprek met WIGO-leden Ad van den Oord en Jacqueline de Vries.

Geen gedenkboek

"We willen geen uitgebreidere versie schrijven van Verhulst's '70 jaar socialisme in Oisterwijk', aldus Van den Oord. "Verhulst's boek heeft veel gemeen met de gedenkboeken zoals die voorkomen in de socialistische beweging: een wandeling door de notulen van de SDAP-afdeling. Het is geschiedschrijving die zich toelegt op beschrijving en niet zozeer op verklaring. Om het denken en doen van Oisterwijkse socialisten te kunnen verklaren, moet je ook een gedegen studie maken van het katholieke leven in een samenleving die zich bedreigd voelde door de met de opkomende industrie en toerisme gepaard gaande komst van 'vreemden'. De katholieke reactie werd door een groot deel bepaald door de angst voor die vreemde invloeden."

WIGO heeft al enkele bijdragen geleverd aan de geschiedenis van het socialisme in Oisterwijk. Zo schreef werkgroepslid Thissen een tweetal bijdragen over Oisterwijkse anarchisten in het blad 'De Vrije'. In een 'In Memoriam' besteedde hij aandacht aan de voormalige gemeente-ambtenaar Han Kuysten die door toedoen van burgemeester Verwiel in de jaren twintig ontslag kreeg als gevolg van zijn politieke opvattingen. Het veroorzaakte een landelijke rel. De bijdrage in De Vrije bevat echter geen informatie daarover. "Op het Oisterwijkse gemeente-archief bevindt zich een dossier Kuysten. Toen wij daar achter kwamen hebben we, met toestemming van de toen nog levende Kuysten een verzoek ingediend om het dossier te mogen inzien. Een antwoord van de gemeente bleef lang uit, maar mondeling werd ons te verstaan gegeven dat er personen waren die problemen hadden met het geven van toestemming. Dankzij het optreden van archief-beheerder Brands kregen we uiteindelijk toch toestemming. Publicatie van het gevonden materiaal kan pas geschieden nadat we schriftelijke toestemming daarvoor van B&W hebben gekregen. Een merkbaar-

dige constructie: meestal beoordeelt een archivaris en niet B&W over dergelijke zaken. B&W hoeft zich toch niet verantwoordelijk te voelen voor het beleid van Verwiel meer dan 50 jaar geleden." Volgens Van den Oord kan WIGO ten alle tijden toch over de affaire publiceren. "Het gesprek dat we met Kuysten hebben gehad en krantenberichten geven een vrij volledig beeld van de zaak." x

Belabberd

De medewerking van de gemeente voor de WIGO projecten noemt De Vries "belabberd". "De gemeente heeft uiteindelijk geen enkel boek afgenomen en we wachten nog steeds op het antwoord op een in oktober 1987 ingediende subsidieverzoek. Weliswaar werd er door ambtenaar en wethouder Ermen verklaard dat men positief stond tegenover het verzoek, maar daadwerkelijke ondersteuning moet nog komen. De gemeente zou een actiever beleid moeten voeren ten aanzien van historisch onderzoek. Het verlenen van onderzoeksopdrachten zou bijvoorbeeld kunnen, en het minste waarvoor de gemeente zou moeten zorgen is dat het archief in het oude gemeentehuis vaker open is. Momenteel kan men daar slechts één dag per week terecht, en om de twee weken zelfs maar één ochtend." WIGO zal echter ook zonder gemeentelijke steun haar activiteiten voortzetten. "Met de beperkte middelen die we als uitkeringsgerechtigden hebben, zullen we toch het boek over socialisten in Oisterwijk doen verschijnen", klinkt het vastbesloten uit de mond van Van den Oord.

Tenslotte heeft WIGO een bijdrage voor de RRT over de oprichtingsdatum van de SDAP-afdeling Oisterwijk, die we hierna laten volgen.

DE RAADSELS ROND DE OPRICHTING DER SDAP-OISTERWIJK

Ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van de SDAP-PvdA in Oisterwijk schreef Ben Verhulst een lezenswaardig boekje over de periode tot 1940. Hij baseerde zich vooral op het notulenboek van de afdeling waarin te lezen staat: "Zaterdag 2 juli 1917 - Na eenige voorbereiding werd op zaterdag de 2den Juli eene vergadering gehouden...wat tot gevolg had dat eene afdeeling van de Partij werd opgericht met aanvankelijk 13 leden."

Verhulst en ook WIGO namen daarmee aan dat er geen onduidelijkheid meer kon bestaan over de oprichtingsdatum. Totdat WIGO ontdekte dat 2 juli 1917 helemaal geen zaterdag was maar een maandag. Nog merkwaardiger is het feit dat de twee volgende vergaderingen in het notulenboek (de 'zaterdagen' 13 en 27 augustus) ook maandagen waren. De notulen van die drie vergaderingen zijn ondertekend door Janus Boons (voorzitter) en Jan van de Mierde (secretaris). Vanaf de vierde vergadering wordt wel de juiste dag bij de datum vermeld. Wat was er aan de hand met de eerste drie vergaderingen? Het is niet denkbeeldig dat het notulenboek pas later door de afdeling aangeschaft is en dat de eerste vergaderingen pas na verloop van tijd in het notulenboek zijn opgetekend. De secretaris, Van de Mierde, zal ongetwijfeld de dag der vergadering onthouden hebben, en een zaterdag lijkt WIGO dé dag bij uitstek voor vergadering omdat 's-zondags een rustdag volgde. Maar bij het nazoeken van de datum zou Jan van de Mierde een kalender uit 1910 moeten hebben raadplegen om op de 2e juli uit te komen, een niet voor de hand liggende verklaring.

G.F. Lindeijer

Door kranten-onderzoek is WIGO nu echter toch de echte oprichtingsdatum te weten gekomen. In 'Het Volk', het dagblad van de SDAP, van dinsdag 3 juli 1917 lezen we: "Na goede voorbereiding door enkele arbeiders ter plaatse, werd Zaterdagavond te Oisterwijk (N-B) een vergadering gehouden, waar Lindeijer voor ruim 20 genodigden sprak over "De SDAP, wat zij is en wat zij wil". Het resultaat was dat een partij-afdeeling met 13 leden werd opgericht. Reeds was door deze nieuwe partijgenooten A.Boons als kandidaat voor den raad gesteld." De SDAP-afdeling werd derhalve op zaterdag 30 juni 1917 opgericht. Het Volk meldde op 14 juli dat J.v.d.Mierde secretaris der afdeling was geworden.

De gemeenteraadsverkiezingen van 9 juli leverde de SDAP 49 stemmen op, te weinig voor een zetel. Ook de liberaal G.Oirbans behaalde geen zetel. Wel de katholieke werkgever Roosen, de RK notabele Paan-akker en de RK arbeidersvertegenwoordiger H.Douw, die veruit de meeste stemmen behaalde. De kandidaatstelling voor de raad was op 26 juni. Ruim daarvoor moet Boons c.s. dus al gedacht hebben over SDAP-deelname. Het ligt voor de hand dat er contacten met Lindeijer zijn gelegd toen deze SDAP-propagandist in Tilburg de stakers in de metaalindustrie toesprak. In deze periode, juni 1917, verzorgde de moderne bond van sigarenmakers afdeling Oisterwijk, waarvan bijna alle SDAP-leden lid waren, steun aan de stakers door middel van sigaren. Ook sprak Lindeijer vaak in de buurt voor sociaal-democratische mobilisatieclubs. Bekend is dat Janus en Jana Boons-van de Mierde SDAP vergaderingen in Tilburg bezochten. In mei 1917 werden daar, wegens de enorme belangstelling, maar liefst twee 1-mei bijeenkomsten georganiseerd.

Een kleinzoon van Janus Boons heeft een andere kijk op de zaak. Janus had hem verteld dat hij zijn socialistische sympathieën niet in de sigarenfabriek had opgedaan maar al ver daarvoor, tijdens zijn 'Wanderschaft' door Duitsland. Het besluit tot de oprichting van de SDAP-afdeling en kandidaatstelling voor de raad zou op een verjaardagsfeestje zijn genomen. (Janus Boons was op 20 mei jarig). Misschien zijn de eerste notulen ook wel laat op de avond op een feestpartijtje geschreven. De SDAP-leden waren namelijk

allemaal familie van elkaar. Het zou de vreemde verwisseling van data kunnen verklaren. Het besluit van het verjaardagspartijtje had in ieder geval verstrekkende gevolgen. Op 7 juli 1917 werd een RK Kiesvereniging opgericht waarvan Emile Ver-viers, de latere fascist, adviseur werd. Jan van Rijzewijk uit Tilburg riep op alles te doen om 'de socialist en den liberaal uit den raad te weren.' In 1917 had die oproep nog succes, in 1919 wist Janus Boons een zetel voor de SDAP te veroveren nadat het algemeen kiesrecht was ingevoerd.

Foto: Janus en Jana Boons - van de Mierde met hun dochter Dora.

WIGRO

Secretariaat: Dr. Desainlaan 10
5062 EK Oosterwijk

WERKGROEP INTEGRALE GESCHIEDSCHRIJVING OISTERWIJK

de waarheid blijft onmisbaar, elke dag en vooral in het weekeinde

De Waarheid blijft onmisbaar, elke dag. Daarom vragen we u ook abonnee te willen worden, niet alleen omdat we dringend abonnees nodig hebben, maar ook omdat we denken dat De Waarheid een specifieke rol vervult in ons land, waar een toenemende concentratie in medieland hand in hand gaat met een toenemende vervlakking.

De Waarheid verschijnt dagelijks met 8 pagina's, met een eigen specifieke selectie van het nieuws en veel aandacht voor de vele bewegingen die ons land ondanks alles toch rijk is. Op zaterdag met De Waarheid Plus, een speciale bijlage, met achtergronden, opinies, beschouwingen en plaats voor debat.

Word abonnee!

Ja, ik word abonnee voor de hele week/voor de vrijdag-zaterdagkrant*

Naam: .....

Adres: .....

Postcode: .....

Plaats: .....

* doorhalen wat niet gewent is

Ik betaal 21,60 per maand-incasso

(volledig abonnement)

64,80 per kwartaal-accept

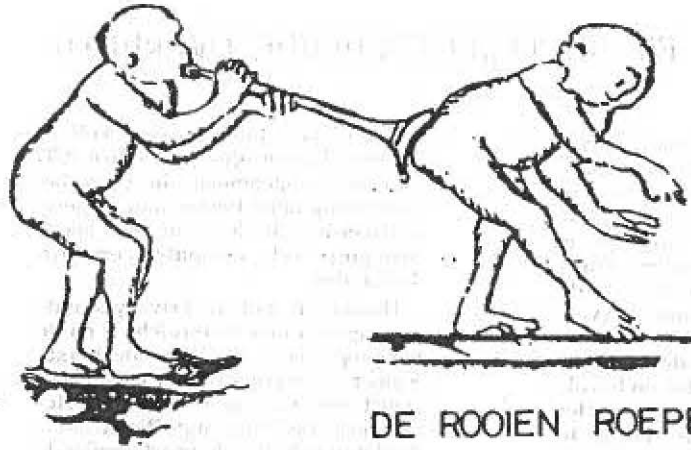
(volledig abonnement)

7,90 per maand-incasso

(vrijdag/zaterdag abonnement)

Deze bon opsturen naar De Waarheid, antwoordnr. 2518, 1000 PA Amsterdam (postzegel niet nodig).

Of bel ons: 020-262565.

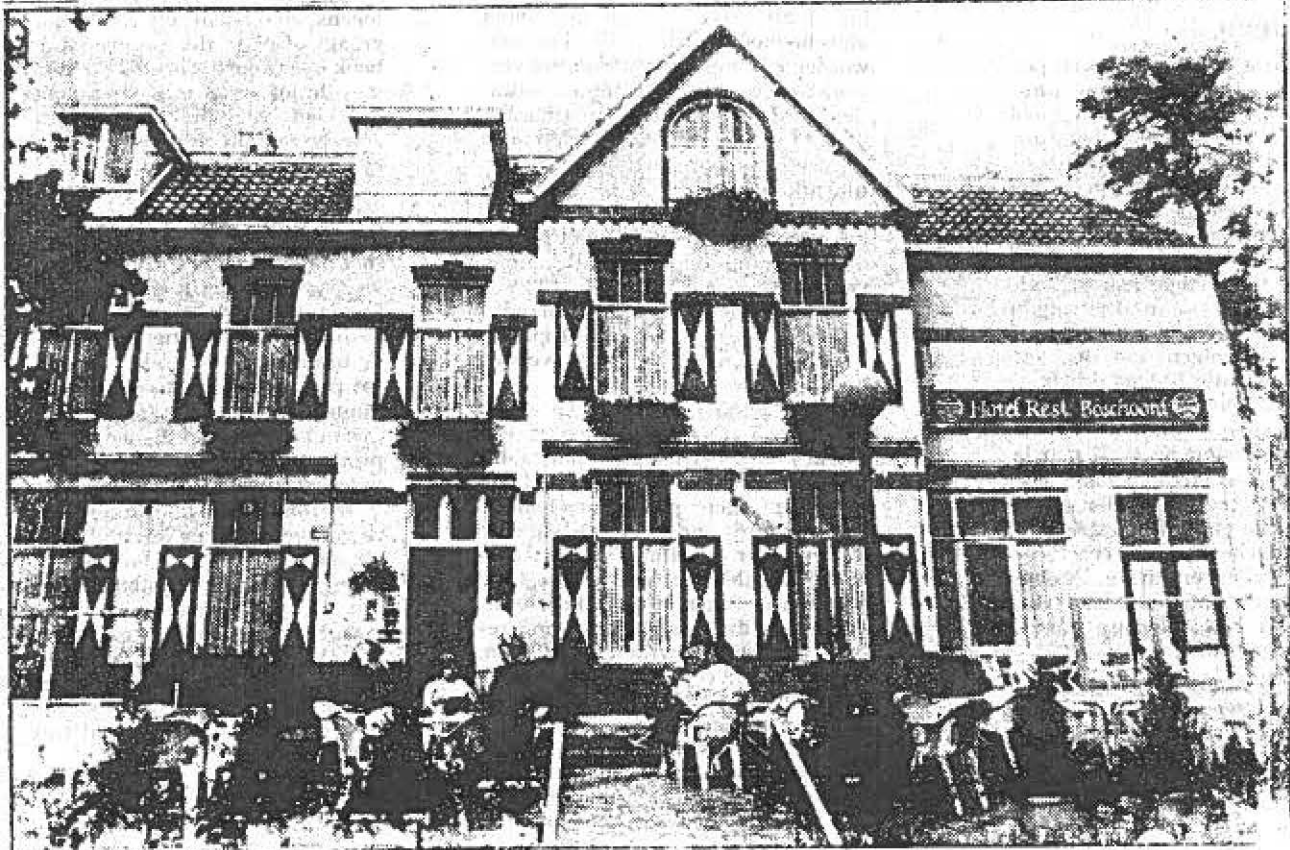
DE ROOIEN ROEPEN

MONUMENTENZORG

Toen heel actievoerend Oisterwijk op vakantie was, zagen aannemers en andere cultuur-barbaren hun kans schoon. Het statige Bos en Ven, eens hoofdkwartier van de Nederlandse regering, zal plaats moeten maken voor luxe appartementen. Het stijlvolle hotel Boschoord komt onder de slopershamer om ruimte te maken voor een kapitaal kuur-oord. Hotel Bosrand wordt een Javaans restaurant en de blokken-doos er tegenover gaat fors uitbreiden.

Allemaal het gevolg van een gemeente beleid waarin toerisme gezien wordt vanuit een financieel-economische optiek: zich richten op de kapitaal-krachtige toerist en deze zoveel mogelijk geld uit de zak kloppen ten bate van de Oisterwijkse toeristen-industrie. Cultuur, geschiedenis, en de wensen van de inwoners van Oisterwijk krijgen geen aandacht meer.

Naar wij mochten vernemen is burgemeester Opheij de laatste tijd op het tennisveld herhaaldelijk gesignaleerd in gezelschap van mevrouw Van der Valk. Transportbedrijf Wolfs zal naar verluid een technisch hoogstandje uitvoeren en op verzoek van Opheij het Oriental Palace uit Breukelen naar Oisterwijk vervoeren. Het gebouw komt in de plaats van het bijna gereed zijnde administratie kantoor, omdat de Oisterwijkse mandarijnen zich toch beter thuis voelen in een Chinees paleis.

BIG BROTHER EN DE TERUGTREDENDE OVERHEID

In 1969 werd zonder enig parlementair overleg op de persoonskaarten van alle Nederlanders een in drieën gesplitst administratienummer aangebracht. Dat nummer is uniek en persoonsgebonden. Wanneer het Centraal Bureau voor de Statistiek het zogenaamde Bevolkingsstatistiekbestand gaat oprichten, dan worden daarin de gegevens van 714 burgerlijke standen en bevolkingsregisters samengebracht. Het CBS zegt deze gegevens nodig te hebben in verband met de modernisering van de gemeente administratie en om betere bevolkingsstatistieken te kunnen vervaardigen. Weliswaar worden vanuit de gemeenten niet de namen van personen vermeld (onnodig ook voor statistisch materiaal) maar deze kunnen via het doorgekomen administratienummer snel worden getraceerd. Indien dit administratienummer wordt gekoppeld aan reeksen andere persoonsregisters kunnen gegevens ontstaan, die de privacy van de burger behoorlijk aantasten.

Zowel de Stichting Waakzaamheid als het parlement hebben zich nadrukkelijk uitgesproken tegen het opzetten van een centrale persoonsadministratie. De ondoorzichtige manier, waarop een en ander toch wordt voorbereid, verhoogt het wantrouwen. Niemand kan garanderen, dat de centrale opslag van de gegevens alléén voor algemene statistische doelen wordt benut. Bovendien zou het CBS via representatieve steekproeven dezelfde statistische gegevens kunnen verkrijgen. Het CBS is er uitsluitend voor statistische doeleinden en niet om centrale registratie te voeren.

Gevolgen

Wat staat er eigenlijk op een persoonskaart anno 1988? Naam, adres, gemeente, geboortedatum maar ook land van herkomst. Bovendien, sinds het bestaan van bevolkingsregisters, ook geloof. Oorspronkelijk grof ingedeeld in vier groepen Rooms, Protestant, Israëliet of „tot geen der voormelde Gezindheden behorende”, maar later fijnmaziger met 64 kerkgenootschappen, die in afkorting op de kaart vermeld worden. De afschuwelijke gevolgen van deze geloofsadministratie tijdens de Duitse bezetting (te denken valt daarbij ook aan de overval op het Amsterdamse bevolkingsregister) heeft 30 jaar later nog een staartje genaad. Toen Nederlanders tewerk werden gesteld in het Nabije Oosten moesten ze in vele Arabische landen een zogenaamde Ariërsverklaring kunnen overleggen en dat geschiedde door middel van een fotocopy van de persoonsregistratiekaart.

De verontwaardiging over deze gang van zaken was groot. Bij de nieuwe opzet van het bevolkingsregister zal het geloof niet meer vermeld worden.

Na 15 jaar touwtrekken heeft de Tweede Kamer op 8 september 1987 een wet aangenomen, die enige bescherming moet bieden aan de geregistreerde, die leeft in een maatschappij vol computer-persoonsbestanden.

Hoewel de wet uit privacy standpunt gezien niet waterdicht is en de wet nog steeds niet door de Eerste Kamer is bekrachtigd, worden vele registraties daarop al aangepast. Het verbaast de Stichting Waakzaamheid dan ook, dat de voorbereidende handelingen van het CBS zich los van deze wetgeving hebben ontwikkeld, met alle privacy gevaren van dien.

De achterdocht wordt nog versterkt als blijkt dat het CBS niet alleen registreert, maar ook het verloop van groepen uit de bevolking wil vastleggen.

De Stichting Waakzaamheid, heeft inmiddels op verschillende plaatsen aan de bel getrokken. Zowel de adviesraad, de vaste Kamercommissies, de betreffende ministers en Tweede Kamerleden zijn benaderd en gewezen op de gevaren. Hoe noodzakelijk maar ook hoe ingewikkeld de bescherming van persoonsregistratie is, komt bijvoorbeeld tot uitdrukking bij twee grote adresbestanden: die van de leesbibliotheken en van het Bureau Krediet Registratie (BKR).

Het Bureau Krediet Registratie is in Tiel gevestigd en heeft een adresbestand van ruim 3 miljoen Nederlanders. De BKR is opgericht door banken, postorderbedrijven, creditcards organisaties en andere kredietgevende instanties. Zij worden de deelnemers genoemd. Als iemand een lening wil afsluiten wordt hij of zij eerst via een deelnemer afgechequed bij de BKR. Per jaar worden er 5 miljoen informaties versterkt en moeten 1.7 miljoen mutaties worden verricht. De onafhankelijkheid van de BKR ten opzichte van de deelnemende partijen moet natuurlijk als een paal boven water staan, want vele deelnemers zijn elkaars concurrenten. De toetsing op de BKR computer betreft alle aangevraagde leningen tussen de 1000 en 100.000 gulden. Wanneer iemand 4 maanden meer dan duizend gulden rood staat, moet dat ook worden doorgegeven.

Aangezien het hier gaat om schulden van 3 miljoen mensen is een privacy beschermende waakzaamheid noodzakelijk. De BKR heeft dan ook een eigen privacyregelement. Daarin wordt onder andere bepaald, dat vijf jaar na afloop van het krediet, de geldlener uit het bestand verdwijnt. Deelnemende kredietinstellingen, die een toetsing van kredietwaardigheid willen verrichten, komen niet in contact met medewerkers van de BKR maar uitsluitend met de computer.

Dit toetsen kan telefonisch, schriftelijk, met tape en telex plaatsvinden. Telefonische informatie geschiedt via steeds wisselende geheime tele-

foonnummers, onder vermelding van een steeds wisselende eigen geheim deelnemersnummer en speciale geheime procedures, die voorschrijven hoe de vraag precies moet worden gesteld. Wie fouten maakt, komt één keer in de herkansing. Daarna verbreekt de computer het contact. Bij telexen wordt systematisch het contact verbroken en neemt de computer zelf contact op met de deelnemer. Zelfs als iemand de codes en procedures kent, komt het antwoord toch bij degene, voor wie hij of zij zich uitkeert.

Abortus en bibliotheek

Het Nederlandse Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC) heeft gedragsregels opgesteld ter bescherming van de privacy van de boeklener in de openbare leeszaal. Wij citeren: „De motivering van doel en functie van openbaar bibliotheekwerk ligt in de waarde, die we in een democratisch staatsbestel toekennen aan vrij verkeer van informatie... (dat) betekent, dat openbare bibliotheken „vrijplaatsen” zijn, waar mensen kunnen kiezen uit materialen, die zij nodig denken te hebben, ongeacht het doel waarvoor of de wijze waarop zij materialen gebruiken...”

Wat heeft deze doelstelling met privacy te maken?

Tien jaar geleden werd er een babylijkje gevonden. De politie ging op speurtocht en dacht bij de openbare leeszaal te weten te komen, wie de laatste tijd boeken over abortus geleend had. Stel je voor, zei de bibliothecaris later, de politie wilde echt bij de leners langs gaan. Staat er ineens een agent op je stoep, die vraagt of er in dit huis iemand een boek over abortus heeft geleend, terwijl de lezer dat misschien verzwegen heeft voor de huisgenoten. Dat zou een te grote inbreuk op de privacy hebben betekend.”

De NBLC adviseert dan ook een uitleenadministratie, waarbij de koppeling tussen lener en materiaal snel na de terugbezorging ongedaan wordt gemaakt. Uit een serie koppelingen zou een bepaald leesgedrag geconstrueerd kunnen worden van de bibliotheek-gebruiker en dat zou tot privacy vijandige beoordelingen kunnen komen. Iemand werkt op een „veiligheids gevoelig” bedrijf en zijn promotie wordt belemmerd door een gereconstrueerd „links” leesgedrag.

Daarom blijven alle administratieve gegevens van de leesbibliotheken binnen de organisatie en wordt koppeling met andere systemen afgeraden. De politie heeft géén recht op inzage. Er kan van deze privacyregeling alleen worden afgeweken in opdracht van de rechtercommissaris tijdens een gerechtelijk vooronderzoek en door de rechter zelf tijdens een rechtzitting.

LITERATUURTIPS

De Zondige Riviera van het katholicisme, door Tjitske Akkerman en Siep Stuurman (red) gebundelde opstellen over feminisme en ontzuiling in het na-oorlogse Den Bosch. Een prachtboek, nu in de uitverkoop bij De Slegte voor slechts f4.90.

Crisis en critiek der democratie, een gedegen studie van Dr. A.A.de Jonge over fascisme in Nederland tussen de twee wereldoorlogen. Veel aandacht voor Arnold Meijer, in Oisterwijk geen onbekende, en zijn Zwart Front. Nu ook voor een spotprijsje te koop bij De Slegte.

Zodoende was de vrouw maar een mens om kinderen te krijgen, een verzameling van 300 brieven van katholieke moeders en dochters van grote gezinnen, gebundeld en voorzien van (overigens overbodige) commentaar door KRO programma maakster Marga Kerklaan. Het boek bevat een aantal zeer aangrijpende maar ook haast ludieke levensverhalen doorspekt met vooral voor oudere Oisterwijkers herkenbare anecdotes: over de pastoor die kwam vragen wat er aan de hand was als de wieg een jaartje leeg stond, over 'het schuifke' krijgen bij het biechten als men te kennen gaf aan 10 kinderen de handen vol te hebben, over angst voor zonde en veel onwetendheid die het huwelijk voor menige vrouw tot een grote teleurstelling maakte. (AMBO, f29,90).

Hoop zonder illusies, memoires van de communist Henk Gortzak, die betrokken was bij het Jordaan-oproer in 1934, actief in het verzet en de CPN tot hij daar in 1959 uit werd gegooid. Was kamerlid voor de CPN en de PSP. Ook dit boek is nu in de uitverkoop.

Tussentijds, persoonlijke en politieke notities van Ina Brouwer na haar gedwongen afscheid van de Tweede Kamer. Een boek dat een bijdrage wil leveren aan politieke vernieuwing maar binnen de CPN omstreden is: is dit nu communisme of welzijnstaal? (SDU, 1988).

Biografisch Woordenboek voor het socialisme en de arbeidersbeweging, een project van zes delen waarvan de eerste twee reeds verschenen zijn. In deze, door het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), uitgegeven delen biografieën van oa. G.F.Lindeijer, SDAP propagandist in Brabant aanwezig bij de oprichtingsvergadering der SDAP afdeling Oisterwijk, en Jan van Rijzewijk, van de RK Tabaksbewerkerbond, actief betrokken bij de staking in 1908 op De Huifkar.

